

Morgondagens mat

Förslag till nationell livsmedelsstrategi

Publikationens namn:

Morgondagens mat – Förslag till nationell livsmedelsstrategi

Utgivare:

Ledningsgruppen för beredning av livsmedelsstrategin

Grafisk design: Kirsti Pohjapelto

Tryckeri:

Vammalan Kirjapaino, 2010

FÖRORD

Det har blivit aktuellt att arbeta fram en nationell livsmedelsstrategi i Finland. Till detta finns flera olika skäl, bland annat de ökade variationerna i efterfrågan på och utbudet av livsmedel på global nivå, faktorerna kring klimatförändringen och det ökande behovet av bioenergi. Mat och vatten hör till livets nödtorft. Varje självständig nation vill se till att invånarna har tillgång på vatten och livsmedel av god kvalitet och i tillräcklig mängd.

Hur kan vi garantera att finländska konsumenter får trygga, välsmakande, hälsosamma och ansvarsfullt producerade livsmedel till ett skäligt pris? Detta är en bred och utmanande fråga. Det som är viktigt är att primärproducenterna, industrin, handeln och de professionella köken kan fungera på ett lönsamt och konkurrenskraftigt sätt. Endast en lönsam verksamhet ger kontinuitet.

Uppdraget att utarbeta en livsmedelsstrategi var omfattande och flerdimensionellt. Inom den givna tidsfristen har ledningsgruppen varit tvungen att fokusera på de viktigaste variablerna. Enligt ledningsgruppen ska det strategiska tidsspännat för hela livsmedelssystemet löpa fram till år 2030. År 2020, som står i uppdraget, är med tanke på besluten snarare operativt.

Trots att många megatrender redan nu är synliga, är det för tidigt att se alla framtida utmaningar. Därför ska hela livsmedelssystemet kontinuerligt utvärderas och utvecklas i enlighet med den nyaste informationen. Till det behövs också förvaltningsstrukturer anpassade efter nya förhållanden.

Rapporten består av två delar. I den första delen ingår bakgrundsmaterial som har utarbetats utifrån experternas arbete och den andra delen innehåller åtgärdsförslag. I slutet av mars arrangerade ledningsgruppen seminariet Morgondagens mat. Som inledare fungerade experter från olika områden och intressentgrupper. Under seminariet hölls också ett inledningsanförande som handlade om ett motsvarande arbete i Storbritannien. En webbdiskussion gav vanliga människor möjlighet att komma med synpunkter på matens framtid.

Denna enhälliga rapport är resultat av ledningsgruppens konstruktiva samarbete. Ett stort tack till ledningsgruppens sekreterare Kaisa Karttunen och de många experter som ledningsgruppen har hört under arbetet.

Strategigruppen har slutfört sitt arbete och överlämnar rapporten högaktningsfullt till jord- och skogsbruksministern.

Helsingfors den 18 juni 2010

Simo Palokangas

Patrik Borg

Marko Parkkinen

Sirpa Kurppa

Risto Pyykönen

Teija Andersen

Juha Marttila

Sinikka Turunen

Inledning

Visionen om morgondagens mat

År 2030 äter de finländska konsumenterna välsmakande, hälsosamma och trygga livsmedel som har producerats på ett hållbart sätt. Konsumenterna har förmågan att göra medvetna val. Ett transparent, kompetent, flexibelt och internationellt konkurrenskraftigt livsmedels- och servicesystem svarar på efterfrågan. Ett väl samordnat forsknings- och utvecklingsarbete på hög nivå bidrar till tillväxten och utvecklingen inom branschen.

För att vi ska kunna införa visionen, behöver vi

- ❖ **Konsumentorientering** Branschens konkurrenskraft och framtid bygger på mötande av konsumenternas behov. En förändrad konsumtion och förmågan att förstå föränderliga behov kräver en fortgående dialog. Till detta behövs nya former av samarbete och partnerskap mellan konsumenterna, handeln, livsmedelstjänsterna, industrin, förädlingen och primärproduktionen. Olika tjänster i anslutning till mat är en framtida trend. Matens smak och det övergripande välbefinnande som maten ger blir allt viktigare i framtiden. Informationen om matens egenskaper, såsom ursprunget och de olika dimensionerna av ansvar, får allt mer tonvikt. Konsumenten vill ha alternativ. Om utbudet också omfattar ekologiskt och lokalt producerade livsmedel och produkter från små och medelstora företag ökar antalet alternativ ytterligare.
- ❖ **Ett gemensamt beslut om att göra livsmedelsbranschen till en tillväxtbransch.** Målet är att värdet på livsmedelsproduktionen, inklusive export, har fördubblats fram till år 2030. Detta innebär ett årligt tillväxtmål på cirka fyra procent. Tillväxten består av såväl en ökad export som övergång till produkter av en högre för-

ädlingsgrad. Tillväxten bygger på ett litet lands snabbhetsfördelar, rikliga naturresurser, i synnerhet vatten, klimatförändringens effekter hos oss och på annat håll samt på hög kompetens. Global konkurrenskraft uppstår inte av en slump, men kan uppnås genom spetsforskning, produktutveckling och marknadskompetens.

- ❖ **Ökad uppskattning av livsmedlen och livsmedelsproducenterna.** Tidsanvändningen och ättvanorna är olika till vardags och under helger och måltidstjänsterna fortsätter att öka i betydelse. Det har konstaterats att intresset för och kunskapen om mat, dess egenskaper, ursprung och tillverkning också leder till sundare matvanor. Förskolepedagogiken och skolan spelar en viktig roll när det gäller att sprida information och kunskap om mat. Uppskattning av maten innebär att man reserverar tid för lugna måltider både inom måltidstjänsterna och hemma, vilket också står i tydlig förbindelse med måltidsrytmen och därigenom med viktkontrollen.
- ❖ **En ny förvaltningsmodell för livsmedelspolitiken och frågorna kring mat.** Politiken kring mat och olika åtgärder, till exempel när det gäller att tillämpa rekommendationerna i den här strategin, samordnas effektivare än tidigare inom statsförvaltningen. I fortsättningen försöker man hantera större helheter än tidigare. Politisksektorerna i anknytning till mat arbetar i samma riktning och för gemensamma mål. Resurserna används för större helheter i stället för en splittrad utveckling och deloptimering. På detta sätt blir också den offentliga styrningens roll i livsmedelssystemet klarare och mer konsekvent.

MORGONDAGENS MAT BYGGER PÅ SAMARBETE OCH KONKURRENSKRAFT

Konkurrenskraft skapas genom konsumenternas uppfyllda behov

Utgångsläget för det finländska livsmedelssystemets konkurrenskraft är att vi **förstår konsumenterna och deras föränderliga behov**, vilket förutsätter en förändring i tänkesättet i hela livsmedelssystemet. I framtiden gäller det inte längre att enbart stilla hungern utan man satsar på ett övergripande välbefinnande. I framtiden kopplas maten allt oftare samman med samvaro och olika aktiviteter, välbefinnande och självförverkligande. Gränsen mellan vardag och helg blir allt tydligare när det gäller ätvanor och den tid som används till matlagning, men **kravet på att maten ska smaka gott gäller såväl vardag som veckoslut**. Konsumenterna förväntar sig att maten svarar mot kraven på etik och ansvar. I framtiden differentieras livsmedelskonsumtionen (till exempel äldre personer, singelhusåll, barnfamiljer, vardag, veckoslut). Invandrarna kommer också med egna matkulturer, tycke och smak.

viktigt för konsumenterna. **Ansvarsfullhet** inom produktionen och konsumtionen är en framtida konkurrensfaktor. Att utveckla innehållet i en särskild märkning om **ansvarsfullhet** och att ta i bruk märkningen är därför en fråga som måste diskuteras (se även kapitel 8). De olika dimensionerna av ansvarsfullhet – trygg mat, näring, arbetshälsa, ekonomiskt ansvar, miljöansvar, djurens välbefinnande och lokalt ursprung – ska vägas lika mycket vid planering av märkningen.

Styrning av konsumtionen måste i regel ske genom kommunikation och utbildning så att man kontinuerligt förbättrar konsumenternas kunskap och kompetens. En sekundär styrningsmetod är **beskattning där positiva incitament** är viktigare än sanktioner, till exempel sänkning av mervärdesskatten på frukter, grönsaker och bär. Det kan emellertid vara svårt att införa detta i praktiken på ett rättvist sätt (se även kapitel 5).

Varje finländare hör som konsument till livsmedelssystemet. De som producerar matråvaror, förädlare, kockar och köpmän är också livsmedelskonsumenter. För att vi ska förstå de olika önskemålen behövs det en effektiv kommunikation mellan livsmedelssystemets aktörer så att utbudet möter efterfrågan. Det behövs även **nya kontakter och kontaktytor**. En del av konsumenterna vill ha direktkontakt med livsmedelsproducenter och -förädlare. På det här sättet skapar man **nya distributionskanaler**, såsom webbhandel och den nypopulära torghandeln.

Konsumenterna önskar alternativ, vilket utmanar industrin för produktionsinsatser, primärproduktionen, förädlingen, mattjänsterna och handeln till att profilera sortimentet. Även ekologisk och närproducerad mat, säsongenliga livsmedel och produkter av små och medelstora företag breddar urvalet. För att skapa ett kontinuerligt utbud och få logistikproblemen åtgärdade, behövs ett närmare **samarbete** mellan små och medelstora företag. Det är också nödvändigt att utreda hur administrativa bestämmelser kan tolkas och tillämpas till exempel utgående från produktionsmängden i ett företag, dvs. storleken på uppskattade risker.

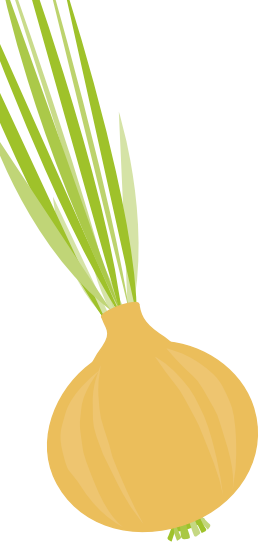
Vi måste kunna informera om produktinnehållet och -egenskaperna på ett begripligt och transparent sätt. Märkningar på förpackningar får större vikt än tidigare. Det ska göras en utredning om möjligheterna att för det första standardisera märkningarna och för det andra inkludera information som är viktig för de finländska konsumenterna. Att **ursprunget** anges på ett entydigt sätt blir mycket

Inom livsmedelssystemet innebär **konkurrens** att nu läget och de nuvarande strukturerna inte är cementserade, utan nya företagare, produkter och internationella aktörer etablerar sig på samma marknad. **Produktiviteten och lönsamheten hos de olika**

delarna av systemet beror i stor utsträckning på kompetensen och den konkurrenskraft som kompetensen bidrar till. Det som ger framgång är ett gott förhållande mellan råvarornas och produkternas pris och kvalitet.

MÅL	ÅTGÄRDER	VEM BÄR ANSVARET?
Livsmedelssystemets verksamhet utgår från konsumenternas behov. Bedömning och motivering av alla åtgärder sker utgående från åtgärdernas effekter på människors vardag.	Spridning av kunnsande och information samt bildande av nätverk Kontinuerlig uppföljning och analys av de svaga signaler som förutser förändringar i konsumtionen Kombinering av produkter och tjänster som underlättar konsumenternas vardag	Företag inom livsmedels- och servicebranschen samt handeln i samarbete med forskning, produktutveckling och konsumenter
Vårt livsmedelssystem är öppet och transparent. Därför litar de finländska konsumenterna på systemets verksamhet.	En öppen kommunikation kring livsmedelsfrågor; konsumenter ges möjlighet att diskutera, ta del av och påverka verksamheten inom branschen.	Lantbruk, förädling, handel, livsmedelstjänster och konsumenter
Märkningar på förpackningar svarar mot konsumenternas behov av information.	Utveckling av märkningarnas innehåll Utveckling av märkningarnas utseende, enhetliga beteckningar och standarder Förbättring av färdigheterna att läsa märkningar Tillämpning av ny teknik	EU, livsmedelsbranschens och social- och hälsovårdsområdets förvaltning, branschaktörer (industrin, handeln) samt organisationer
Styrning av konsumtionen sker med hjälp av incitament i stället för sanktioner.	Positiva skatteincitament tas i bruk för fisk, grönsaker, frukter och bär (se även kapitel 5). Eventuella skatteändringar måste botten i motiverade kostrekommendationer och undersökta effekter av beskattningen. Skattebehandlingen av finländska och utländska produkter ska vara enhetlig.	Politiska beslutsfattare
Vårt livsmedelssystem står sig lika starkt i konkurrensen med andra länders system	Konkurrenslagstiftningen och tolkningen av den ligger i linje med EU-direktiven och motsvarande författningar i de andra EU-länderna. Administrativ reglering, t.ex. tillämpning och tolkning av livsmedelslagstiftningen, ska inte ge upphov till ett sämre konkurrensläge jämfört med de övriga EU-länderna	Förvaltning för livsmedelsbranschen och konkurrensförvaltning
EU-länderna är lika starka i konkurrensen med andra länder världen över	Beaktande av de höga EU-standarderna för livsmedel (till exempel miljön och de mänskliga rättigheterna) inom handelspolitiken så att även importprodukter måste hålla samma nivå som inom EU	De organ som ansvarar för EU:s handelspolitik
Små och medelstora företag är erkända och uppskattade aktörer inom vårt livsmedelssystem	Beaktande av de små och medelstora företagens utgångslägen och behov vid lagberedning Avveckling av hindren för små och medelstora företag att etablera sig på marknaden Bedömning av situationen för rådgivningstjänster i små och medelstora företag, genomförande av de reformer som behövs	Konkurrensförvaltning och förvaltning för livsmedelsbranschen Handel och små och medelstora företag tillsammans och sinsemellan Näringsförvaltning tillsammans med SMF-sektorn

Topprestationer bygger på spetskompetens och -innovationer

Målet är att livsmedelssektorn är en tillväxtbransch år 2030. Detta bygger på bland annat Finlands naturliga styrkor, såsom rikliga och rena jord- och vattenresurser samt växtförhållanden som sannolikt förbättras i och med klimatförändringen. För att åstadkomma tillväxt inom livsmedelssektorn behövs det utbildade experter inom systemets alla delar – även inom utbildning, forskning, rådgivning, förvaltning och organisationer, när det gäller produktutveckling, omsorg om naturtillgångar och uppskattning av sektorn och aktörerna. Då branschen får uppskattning och har ett gott rykte attraherar den också kunniga arbetstagare och investeringar. Planeringen av den utbildning som leder till yrkena inom branschen är viktig, likaså på byggnadsutbildningen, den examensinriktade fortbildningen och vidareutbildningen. För att utvärdera utbildningsbehovet behöver man en arbetskraftsplan fram till år 2030 som kan ligga till grund för kvantiteten och kvaliteten i utbildningen.

När det gäller framtidens globala konkurrens måste forsknings- och utvecklingsarbetet ha en bättre konkurrenskraft som mål, dvs. betjäna de finländska konsumenterna genom att också betjäna exportmarknaden. Även enligt internationella bedömningar har vi spetsforskning inom livsmedelsbranschen (såsom näringsfrågor och livsmedelshygien), men i fortsättningen måste vi se till att forskningen leder till utveckling av innovationer som omvandlas till produkter och tjänster. Till exempel av finansieringen från Tekes avsätts för närvarande en oproportionerligt liten del till livsmedelsbranschens forskning och utveckling via företag som forskningsinstitut. Det forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) som bygger på förståelse av konsumenternas behov baserar sig på stark grundforskning. Finansieringen av forskning och utveckling är splittrad och små projekt är administrativt tunga för både finansierarna och genomförarna. Det behövs större helheter som

leder till bättre resultat och effektivare användning av resurserna (se även kapitel 8).

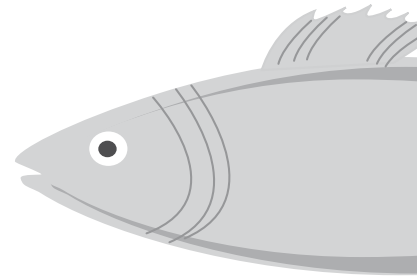
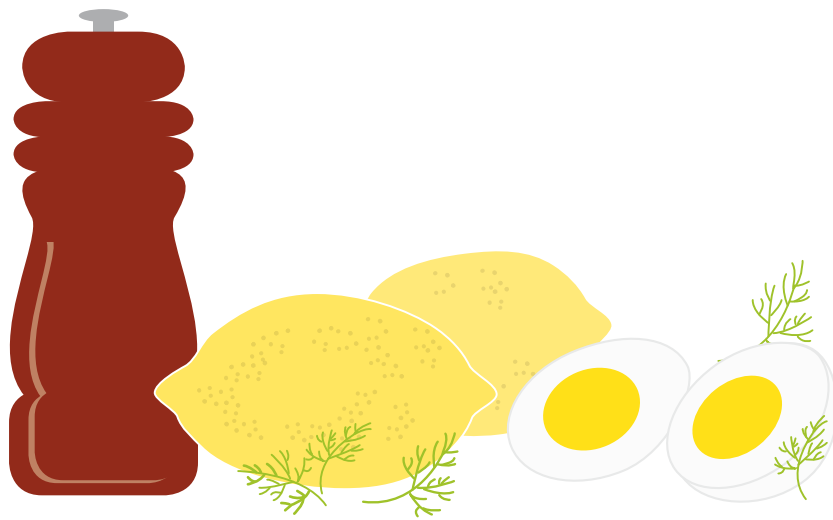
En viktig aspekt är att man utvecklar tjänsterna och servicekedjorna kring mat – för att underlätta sin vardag anlitar konsumenterna allt mer olika tjänster. Maten och tjänsterna ska i synnerhet ses ur användarvänlighetens perspektiv eftersom tekniska detaljer inte är en garanti för framgång.

Livsmedel av superkvalitet kan endast uppstå genom spetskompetens. Utöver att vi fäster vikt vid handelns, mattjänsternas, förädlarnas och producenternas kompetens, är det viktigt att vi gör oss uppmärksamma på konsumenternas kompetens. Arbetet med att öka konsumenternas kompetens måste inledas redan på daghemmet och i skolan (undervisning i huslig ekonomi och måltider).

Det behövs ny kompetens inom hela systemet när det gäller bland annat att söka och använda information, bilda nätverk, arbeta med innovativ produktutveckling och marknadskompetens samt att beakta de olika dimensionerna inom ansvarsfull konsumtion och produktion. De olika parterna och aktörerna inom branschen ska bilda nätverk både i Finland och internationellt, t.ex. samarbete i utbildningsfrågor mellan Östersjöstaterna. För att man ska kunna bilda förnuftiga och logiska helheter inom forskning, utbildning och rådgivning behövs bättre samarbete och samordning mellan de olika myndigheterna och aktörerna.

Troligtvis kommer livsmedelssektorn att rekrytera fler invandrare. Rekryteringen måste ske enligt transparenta och etiskt hållbara principer. Personer som kommer från utlandet behöver ofta egna skräddarsydda utbildningar.

MÅL	ÅTGÄRDER	VEM BÄR ANSVARET?
Insatsområdena inom utveckling och forskning är gemensamt utvalda och konsumentorienterade; målet är världsklassnivå inom valda segment; livsmedelssystemets forsknings- och utvecklingsresurser kanaliseras på ett mer samordnat sätt än i dag och branschen kan bättre utnyttja den offentliga innovationsfinansieringen, såsom Tekes medel	Effektivering av samordningen mellan och inom grundforskningen och den tillämpade forskningen Allokering av resurser till nyckelområdena, sättning av mätbara mål och indikatorer Förbättring av hela sektorns och i synnerhet små och medelstora företags möjligheter att dra nytta av forskning och utveckling, t.ex. genom nätverksbildning och information	Förvaltning för undervisningssektorn tillsammans med förvaltning för livsmedelsbranschen och branschens företag och organisationer Tekes och de aktörer som svarar för utvecklingen av företagen tillsammans med små och medelstora företag
Forskning, produktutveckling, utbildning och rådgivningstjänster motsvarar de framtida behoven, inkl. affärs- och marknadskompetens, innovationer och konceptualisering Internationalism är en naturlig del av högskolestudier som anknyter till livsmedelssektorn	Utvärdering av tjänsternas nuläge och behovet av tjänster med tanke på hela systemet och dess olika delar, vilket bidrar till intern synkronisering av systemets funktioner och sammanjämkning med sektorns övriga ramvillkor. Främjande av sammanslagning av innovativa livsmedelsprodukter och -tjänster till nya koncept genom utbildning och samarbete mellan olika aktörer Stärkning av den forskning, rådgivning, utbildning och produktutveckling som fokuserar på de framtida behoven Precisering av olika aktörers uppgifter och inbördes uppgiftsfördelning Utredning av möjligheterna till gemensamma utbildningsprogram på högskolenivå i Östersjöområdet och utförande av de åtgärder som behövs	Förvaltning för livsmedelsbranschen och näringsförvaltning tillsammans med utbildningsförvaltning och övriga aktörer inom livsmedelssystemet Universitet, högskolor, forskningsinstitut och utbildningsförvaltning samt branschens fackorganisationer
Utbudet av arbetskraft för de olika arbetsuppgifterna är tillräckligt också i framtiden och de som är intresserade av branschen, även invandrare, hittar utbildning som motsvarar deras egna förväntningar och branschens behov	Förbättring av livsmedelssektorns image som en kompetent framtidsbransch genom bättre transparens, öppenhet och dialog En täckande kartläggning av livsmedelssystemets framtida behov av arbetskraft och framtagande av planer för att ordna den utbildning som behövs	Alla aktörer inom livsmedelssystemet Utbildnings-, arbetskrafts-, närings- och jordbruksförvaltning tillsammans med organisationerna inom branschen

Livsmedelssystemet är beroende av miljön

Loch med klimatförändringen **förändras odlingszonerna i Finland**, vilket påverkar möjligheterna att producera matråvaror. Samtidigt **ökar framför allt riskerna** kring växtskyddet. En förutsättning för anpassning till klimatförändringen är att växtförädlingen fungerar, även genmodifieringen. **En tillräcklig tillgång till sötvatten och en bra vattenkvalitet** kommer att vara en stor fråga inom den globala bioekonomin. Som bäst arbetar man med att utforma och införa **ett vattenfotspår** på det internationella planet. Med tanke på import innebär vattenfrågan att vi fäster en skarp blick på importen från vattenresurskritiska områden. I fråga om export får en produktion med stort behov av vatten proportionellt sett mest fördel av våra överflödiga vattenresurser, t.ex. husdjursproduktion. Vi har mycket mark i Finland, vilket också är en fördel inom husdjursproduktionen. Inom boskapsuppfödning bidrar en stark vallrotation till ökad halt av organiska ämnen i jorden och jordens förmåga att släppa igenom vatten, vilket minskar belastningen på vattnen när skyfall blir vanligare. Till vallproduktion hör också att växtunderlaget för vall omvandlas till kolsänkor, vilket igen inverkar på storleken av gårdsbruksheternas och produkternas kolfotspår.

Livsmedelssystemets två viktigaste och fortsatt växande former av miljöbelastning är globala **klimat effekter** och regionala **näringsbelastningar på vattendrag**. Det är enkelt att bedöma klimatteffekter i förädlings- och handelskedjorna eftersom växthusgaserna till största delen beror på energiförbrukningen. Inom primärproduktionen är det många gånger svårare att mäta och hantera växthusgaser eftersom utsläppen i samband med djurhållning och växtunderlag är oförutsägbara och tekniskt svåra att följa upp. Ett särdrag i Finland är att vi har gårdsbruksheter med skogsområden som fungerar som kolsänkor. Detta möjliggör kompensation av utsläppen på lantgården. På grund av livsmedelskedjans klimat-

orientering, globalisering och de krav som ställs på kedjan är det lönt att **klimat effekten betraktas som en miljö kvalitetsfaktor**. Arbetet med att standardisera anvisningarna för att fastställa kolfotspåret pågår som bäst inom EU och på internationell nivå. **Produktionskedjans produktspecifika kolfotspår**, som kan ingå i varudeklarationen, är ett gångbart verktyg när man bedömer klimatförändringens konsekvenser. Horisontellt kan man i livsmedelssystemet använda **ett företags specifikt kolfotspår** som lämpar sig som **indikator för en lantgårds klimatansvar** och som kriterium för miljöinvesteringarnas stödåtgärder. Produktspecifika system för uppföljning av klimatansvaret ska byggas upp så att varje fas svarar för den egna produktens/verksamhetens kolfotspår. Det finns färdiga nationella informationssystem, men möjligheterna till konkurrensutsättning ska tas i beaktande.

Inom livsmedelssystemet fokuseras betydelsen av vattenbelastningen på råvaruproduktion. Effekterna på vattendrag, liksom kolfotspåret, blir viktigare när produktionskedjorna är långa. Lantbruksprogrammen kring vattenskydd koncentrerar sig på harmoniserade miljöskyddsåtgärder och begränsningar av produktionsinsatsen. Åtgärderna har lyckats, men effekterna på miljön har varit svåra att visa. När vattenbelastningen gäller sjöar och åar samt Finska viken och Bottniska viken, ska gårdsbruksheternas vattenvårdsåtgärder så bra som möjligt ligga i linje med ramdirektivet för vatten och målen för att förbättra tillståndet i Östersjön. **Då sker optimeringen av åtgärderna på avrinningsområdesnivå** och gårdsnivå där miljöprogrammet stödjer miljöinvesteringar. För att bygga upp ett system på gårdsnivå behövs tilläggsresurser för forskning och utveckling. Vid behov konkretiseras resultaten av ansvaret för vattendragen produktspecifikt för konsumenterna.

En miljöanpassad konsumtion förutsätter utveckling av förskole- och vuxenpedagogiken. En realistisk miljömedvetenhet och produktutvärdering i ett allt mer globaliserat livsmedelssystem kräver att konsumenterna har en stark baskunskap och förmåga till kritisk informationssökning och tolkning. Här spelar skolan och de sociala medierna en viktig roll. Undervisningen ska kombinera teoretisk och erfarenhetsbaserad inläring och **användning av livsmedelssystemet som inlärningsmiljö**. Styrningen i livsmedelsfrågor ska höra ihop med konsumenternas välbefinnande och konsumtionsmiljö. Matens goda smak, näringsrikhet och hållbar produktion ska vara möjliga att kombinera. **Den offentliga mat-**

tjänstsektorn har en viktig position vid införande av ett integrerat perspektiv. I styrningen av denna innehar statsrådets principbeslut om främjande av hållbara val i offentlig upphandling samt strategierna för livsmedel och välbefinnande i kommuner/ekonomiska regioner en nyckelposition. **Innovativ verksamhet som bygger på lokala resurser är en nödvändig motkraft för att livsmedelskedjan inte ska bli ensidig**. När lokala resurser används på många olika sätt har detta ett klart samband med hållbarheten i den lokala livsmedelsförsörjningen och produktionsmiljöns mångfald. Närproducerad mat och säsongsenlig mat stödjer denna tankegång.

MÅL	ÅTGÄRDER	VEM BÄR ANSVARET?
Att dra full nytta av klimatförändringssituationen	Utveckling av produktionssystemen och konkurrenskraften i enlighet med de förutsättningar och risker som förändringarna medför (bland annat med hjälp av innovativ växtförädling). Det primära inom utvecklingen är flexibilitet i fråga om produktionens geografiska etablering. Utveckling av de överflödiga sötvattenresurserna till en konkurrensfaktor (vattenfotspår) och exportfrämjare	Aktörerna inom forskning och utveckling svarar för utveckling, livsmedelskedjan för genomförande, förvaltning för säkerställande och uppföljning av verksamheten. Stödsystemen ger möjligheter och fungerar flexibelt samt riktar miljöstöd till investeringar som förbättrar miljöansvaret. Forsknings- och utvecklingsorganisationerna och företagen i livsmedelskedjan svarar för införande av vattenfotspåret
Att motarbeta klimatförändringar	En starkare framlyftning av miljö- och klimatdimensionen inom EU:s jordbrukspolitik; Finland arbetar aktivt för helhetssynen (jordbruket och livsmedelskedjan) I bruktagande av produktspecifika indikatorer för klimateffekter som är en del av den internationella konkurrenskraften och kraven på ansvarsfullhet	Aktörerna inom forskning och utveckling samt förvaltning svarar för den grundläggande utvecklingen, livsmedelskedjan för fastställande och standardiseringen av indikatorerna i internationellt samarbete. Var och en fas i kedjan svarar för och äger sin egen information; gårdsspecifika miljöhanteringssystem och produktspecifika indikatorer som bygger på analys av livsryckeln tas i bruk.
Att minska belastningen på vattendrag	Utförande av gårdsspecifika vattenskyddsåtgärder som beaktar införandet av ramdirektivet för vatten, resultatet blir en gårdsspecifik indikator som visar den totala belastningen	Förvaltningen ser till att ramdirektivet för vatten införs, aktörerna inom forskning och utveckling samt rådgivningsorganisationerna svarar för anvisningarna för programmen. Genomförandet av programmen sker gårdsspecifikt. Varje aktör inom kedjan svarar för fastställandet av den företagspecifika och eventuellt produktspecifika belastningen och äger informationen om mätning av belastningen.
Främjande/förverkligande av en miljöanpassad finländsk konsumtion	Miljöansvaret integreras i den nationella livsmedelsstrategin och de strategier för livsmedel och välbefinnande för kommuner eller ekonomiska regioner som utarbetas utifrån denna. Miljöansvaret är ett av de krav som ställs på den offentliga matservicen. Miljöansvaret kring mat utvecklas inom utbildningen och den offentliga informationen. Hela kedjans avfallsflöde minimeras eftersom med tanke på miljön är det tio gånger effektivare att förebygga uppkomst av matspill än att hantera avfall.	Ministeriernas gemensamma organ styr införandet av livsmedelsstrategin, kommunernas och de ekonomiska regionernas närings- och välbefinnandestrategier kompletterar den nationella strategin. Kommunala samarbetsorganisationer och företag svarar för anvisningarna för och genomförande av de offentliga tjänsterna. Skolsystemet och systemet för vuxenpedagogik svarar för ökning av miljömedvetenheten.

Ordentliga måltider och intresse för mat utgör grunden för hälsosamma ätvanor

Till de hotande framtidstrenderna med tanke på effekterna på hälsan hör okunskap och att allt mindre tid läggs på matlagning, ett minskat antal gemensamma måltider, ökat småätande och större användning av sockerhaltiga livsmedel och drycker samt ett ökat alkoholbruk. **Dessa förändringar i kosten förklarar också varför övervikt och de livsstilssjukdomar som övervikt ger upphov till blir vanligare.** Att motarbeta övervikt är centralt i hälsovisionen för framtiden. Övervikt är en mångfasetterad helhet och på motsvarande sätt måste de förebyggande åtgärderna fokuseras på omfattande helheter inom hälsosamma ätvanor.

12

Ett ökande problem är att matlagning blir sällsynare och att antalet ordentliga måltider färre. I stället **ökar småätande, snabbmat och färdiga rätter**, vilket leder till att människor blir allt mer främmande för maten; dess ursprung och själva tillredningen av maten. **Intresset för hälsosam kost förutsätter ett intresse för mat och matkultur över huvud taget.** Att man också fäster vikt vid andra egenskaper hos maten än hur hälsosam den är leder även till sundare matvanor.

Varje dag anlitar 75 procent av finländarna måltidsservice på daghem och i skolor, på arbetsplatser och sjukhus. Servicen är därför av stor betydelse både näringsmässigt och pedagogiskt. **I framtiden är det viktigt att trygga och förbättra kvaliteten på massbespisningen**, samtidigt som man ser till att den mat som serveras även äts upp. **Det är t.ex. inte längre så populärt med skolmat.** Förändringarna i livsrytmen har även skapat oordning i de **traditionella måltidsrytmerna**, vilket har gett plats för småätande. Att denna utveckling stoppas och vänds är en nödvändig grund för en hälsosam diet. Det behövs åtgärder som uppmuntrar till lugna

måltidsstunder och att kvaliteten på den mat som serveras inom måltidsservicen är näringsmässigt av hög kvalitet och aptitligt lockande.

Näringsrekommendationerna uppfylls inte till alla delar i Finland. **I fråga om intaget av grönsaker, frukter och bär ligger vi klart under rekommendationen** och placerar oss dåligt vid en europeisk jämförelse av konsumtionen. Vid bedömning av kostens hälsoeffekter råder det lika stor enighet om få saker i relation till maten som om ett mångsidigt och rikligt intag av grönsaker. Politiska åtgärder för att öka konsumtionen av dessa födoämnen hos barn och unga har redan inletts i Finland. **Målet är att vi använder mer grönsaker på ett mångsidigt sätt.**

Vi har en traditionellt stark hälsokommunikation. **Vårt intresse för kostens hälsoeffekter är vid en europeisk jämförelse utmärkt.** Då kommunikationen allt mer sker på Internet, kravet på växelverkan ökar och specialdieter blir vanligare har den offentliga kommunikationen dock inte svarat mot det växande intresset för alternativen när det gäller hälsosamma ätvanor. Som en följd av detta **har den offentliga kost- och näringskommunikationen förlorat sin trovärdighet och möjligheterna till inflytande.** Dagens kommunikation är indelad enligt intresseområdena för de offentliga organen och tredje sektorn. Det finns ingen samlade informationskälla i anknytning till mat. I fortsättningen **behöver vi en ansvarig aktör som på ett aktivt och interaktivt sätt centraliserar kommunikationen och tillhandahåller information om ansvarsfullheten, miljön och hälsoeffekterna kring mat.**

MÅL	ÅTGÄRDER	VEM BÄR ANSVARET?
Att öka intresset för och uppskattningen av matlagning och matens ursprung.	Mer undervisningen i huslig ekonomi och studieinnehållet i hälsokunskap, starkare integrering i skolans verksamhet; undervisningen i huslig ekonomi inleds redan i de lägsta årsklasserna. Kostfostran inkluderas i lärarutbildningen och skolmåltiderna i lärarnas arbete. Studier som ökar uppskattningen av och intresset för mat och matkultur tas in i läroplanerna inom förskolepedagogiken och grundutbildningen. Dagvårdsbarnen och skoleleverna aktiveras att delta i tillredningen och serveringen av skolmåltiderna och barnens möjligheter att servera sig själva stärks i mån av möjlighet. Märkningarna om matens ursprung och produktionsmetod stärks och transparens ökas. Närproducerad mat som en del av den offentliga matservicen stärks -> uppskattning av lokalproducerad och säsongsenlig mat	Utbildningsförvaltning Utbildningsförvaltning Utbildningsförvaltning, kommuner, organisationer Livsmedels- och utbildningsförvaltning, kommuner EU och livsmedelsförvaltning tillsammans med produktionskedjan Kommuner, lokala producenter och förädlare
Att uppmuntra en jämn måltidsrytm samt lugna och sociala måltidsstunder	Den mat som matservicen serverar är näringsrik och högkvalitativ samt aptitligt lockande - framför allt när det gäller daghems- och skolmat samt åldringarnas mat. Förbättring av skolmåltidernas kvalitet och ökning av de ekonomiska resurserna för att öka antalet elever som äter skolmat. Massbespisningen sker vid en lämplig tidpunkt (daghem, skolor, sjukhus, åldringshem). Skolor serverar mellanmål under långa skoldagar.	Social- och hälsovårdsförvaltning samt utbildningsförvaltning och kommuner
Att öka konsumtionen av grönsaker, frukter och bär	Prispolitiska lösningar för att sänka konsumentpriset på grönsaker och göra det lättare för mindre bemedlade att få grönsaker (se även kapitel 2). Barn och elever inom förskolepedagogiken och den grundläggande utbildningen serveras frukt dagligen. Efterfrågan på grönsaker, frukter och bär främjas.	Politiska beslutsfattare, skatteförvaltning Livsmedels- och utbildningsförvaltning, kommuner Livsmedelsförvaltning, producenter, förädlare, handel, organisationer
Att centraliserat tillhandahålla information om matens näringsvärden, ursprung och produktionsätt genom samordning av den offentliga sektorn.	Skapande av en tjänst som dagligen och aktivt producerar information och innehåll och som för en interaktiv diskussion med medborgare	Social- och hälsovårds- och livsmedelsförvaltning tillsammans Det praktiska genomförandet utlokaliseras

En sporrande och effektiv jordbrukspolitik behövs också i fortsättningen

Framtidens mat och råvaror rör sig allt mer över de nationella gränserna. **Som motvikt till den växande importen måste Finland kunna erbjuda exportprodukter med högt förädlingsvärde.** Konkurrenskraft är ett livsvillkor för den finländska livsmedelsproduktionen och -industrin. Det innebär bland annat **förmåga att svara mot konsumentens behov och önskemål med högklassiga och trygga produkter till rätt pris.** Detta kräver grundlig kännedom om marknaden både här och i exportländerna. För att Finland ska vara konkurrenskraftigt måste hela vår livsmedelskedja få fungera på samma konkurrenvillkor som sina utländska konkurrenter.

14

EU förbereder sig som bäst på att reformera jordbrukspolitiken inför nästa finansieringsperiod 2014 - 2020. Den gemensamma jordbrukspolitiken inom EU kvarstår också efter detta. De många osäkerhetsfaktorerna som är förknippade med livsmedelsproduktionen i världen, den gemensamma marknadens funktion och de europeiska konsumenternas vilja att äta trygg mat av hög kvalitet är faktorer som ligger till grund för de beslut som på gemenskapsnivå fattas om EU:s jordbrukspolitik. **Det är viktigt att EU ser till att jordbrukspolitikens ekonomiska resurser också i framtiden är tillräckliga.** Om det inte finns tillräckliga ekonomiska resurser, blir produktionsförutsättningarna omöjliga i synnerhet under svåra produktionsförhållanden, som i Finland. De grundläggande mål som har satts upp för EU:s jordbrukspolitik (öka jordbrukets produktivitet, garantera en skälig inkomstnivå för jordbrukare, stabilisera marknaden, säkra tillgången på livsmedel, skäliga konsumentpriser på livsmedel) och som skrevs in i EG-stadgan och fastställdes år 2009 i Lissabonfördraget är fortfarande viktiga. Förändringarna i världen och utmaningarna för jordbruket medför också andra mål för jordbrukspolitiken, men dessa grundläggande mål är alltså aktuella.

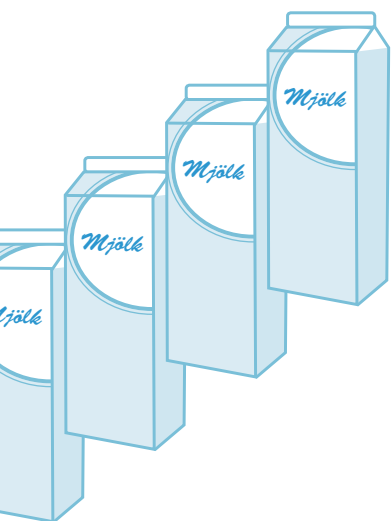
Globalt sett är EU en stor importör och exportör av livsmedel. Genom att hålla den egna jordbruksmarknaden i jämvikt och se till att den fungerar deltar gemenskapen bäst i strävan efter att hålla hela världens livsmedelsmarknad stabil och förebygga olika livsmedelskriser. EU måste ta ansvar för sin egen livsmedelsproduktion och också delta i hela världens livsmedelsförsörjning. **Att öka produktiviteten inom jordbruket är ett viktigt jordbrukspolitiskt mål.** Vi kan öka produktiviteten i vårt jordbruk med hjälp av strukturutveckling, nya investeringar, ny teknologi och kompetens samt genom att vi ser till att utbudet på arbetskraft inom jordbruket är tillräckligt. I fortsättningen behövs även nya riskhanteringsmekanismer för att jämna ut exceptionella variationer i produktionsmängden och priserna.

Framtidens jordbrukspolitik måste slå vakt om **livsmedelssäkerheten** och dess vidareutveckling. Samtidigt måste man **förebygga spridningen av djur- och växtsjukdomar och sköta om produktionsdjurens välbefinnande.** Högre standarder än i den övriga världen medför större kostnader för de europeiska producenterna. Inom EU:s jordbrukspolitik behövs redskap som hjälper att jämna ut konkurrensläget mellan EU-produktionen och andra länders produktion. Samtidigt förutsätts att EU är aktivt inom exempelvis WTO, så att de europeiska kriterierna för ansvarsfullhet införs också på annat håll och de livsmedel som importerats till EU uppfyller samma villkor som de livsmedel som har producerats inom EU. **Beaktandet av miljön och behovet av att cirkulera näringsämnen** läggs mer fokus än förut. I Finland är det motiverat att i regel hålla fast vid EU:s allmänna säkerhetsnormer för livsmedel. Anvisningarna, tillämpningen och kontrollen av normerna måste vara harmoniserade i hela EU. Bekämpning av salmonella utgör ett undantag, dvs. det är motiverat att vi har ett eget program för övervakning av salmonella.

Med tanke på vårt jordbruk är det synnerligen viktigt att EU:s jordbrukspolitik också i fortsättningen innehåller system som hjälper att jämna ut de skillnader som beror på naturförhållandena inom EU. Av Finlands läge följer att vi med den nuvarande tekniken inte kan uppnå samma hektarskördar inom växtodlingen som i länder med långa vegetationsperioder. Skillnaderna i naturförhållanden innebär olika stora skördar och höga enhetskostnader. Detta gäller under översynsperioden för strategin, då klimatförändringen först börjar påverka produktions-

förhållandena. **På lång sikt stärks Finlands ställning som jordbruksområde i Europa.** Inom husdjursproduktionen höjer samma faktorer, såsom den korta betessäsongen och den långa vintern, produktionskostnaderna. Gles bebyggelse och långa avstånd ger också upphov till höjda produktionskostnader. På grund av de höga kostnaderna är det **mycket viktigt att element som förbättrar yrkesskickligheten och stimulerar produktionen ingår också i den framtida jordbrukspolitiken.**

MÅL	ÅTGÄRDER	VEM BÄR ANSVARET?
En gemensam jordbrukspolitik inom EU även efter 2014–2020 och trygghet av verksamhetsförutsättningarna för det finländska jordbruket när det gäller utveckling av den gemensamma jordbrukspolitiken.	Finland arbetar aktivt för a. utveckling som har målet att bevara en stark gemensam jordbrukspolitik och tillräcklig finansiering b. inkludering av politiska instrument som jämnar ut naturförhållandena och uppmuntrar till högklassig produktion i EU:s jordbrukspolitik (LFA-stöd, nationella stödssystem). c. beaktande av EU:s höga produktionsstandarder inom jordbrukets handelspolitik	Politiska beslutsfattare, jordbruksförvaltning, myndigheter och EU-organ som beslutar om handelspolitik
Kompetensutveckling inom jordbruket	Kontroll av utbildningens, forskningens och rådgivningstjänsternas strukturer; resurserna allokeras utifrån efterfrågan och marknaden Tryggande av de grundläggande förutsättningarna för tillgången på utbildnings-, forsknings- och rådgivningstjänster i hela landet genom att man t.ex. söker efter nya modeller för produktionen av tjänster (såsom produktutvecklingstjänster)	Förvaltning som ansvarar för forskning och undervisning, jordbruksförvaltning, myndigheter som svarar för företagsutveckling, aktörer inom forskning, utbildning och rådgivningstjänster, jordbruksnäring
Att öka produktiviteten inom jordbruket	Utförande av de investeringar som behövs inom jordbruket och införande av ny teknik, vilket bl.a. förutsätter en aktiv strukturpolitik inom jordbruket och finansiering Tryggande av tillgången på kompetent arbetskraft inom jordbruket Ägoregleringar och markförbättringar möjliggörs inom jordbruket	Jordbruksförvaltning, arbetskraftsförvaltning, jordbrukets finansieringsorganisationer, jordbruksnäring Arbetskrafts-, utbildnings- och jordbruksförvaltning Jordbruksförvaltning, jordbruksnäring
Att beakta principerna för hållbar utveckling som bidrar till att nå målen kring vattenskyddet samt anpassning till och bekämpning av klimatförändringar inom jordbruksproduktionen	Planering och genomförande av effektiva miljöprogram som uppmuntrar till hållbar produktion och betonar konkurrenskraft som bygger på den relativa fördelen i fråga om naturtillgångar (se även kapitel 4)	EU-organ, jordbruks- och miljöförvaltning, jordbruksnäring tillsammans med forskning, utbildning och rådgivning

Försörjningsberedskap garanterar tillgången på mat

På grund av de stora utmaningarna och osäkerhetsfaktorerna kring livsmedelsförsörjningen i världen måste man lägga vikt vid försörjningsberedskapsaspekterna i EU:s framtida livsmedelspolitik. **Att trygga tillgången på mat hör till EU:s grundläggande mål.** Därför måste EU satsa på systematisk beredskap för att hela livsmedelssektorn också ska fungera vid olika allvarliga störningar.

Livsmedelsförsörjningen fungerar då alla finländare har tillgång till en tillräcklig mängd mat och då människor också har råd och möjlighet att skaffa mat. Försörjningsberedskapssystemet tryggar att vi har mat i tillräcklig mängd även i exceptionella situationer. De globala förändringarna i konsumtionen och produktionen och ostadigheten på marknaden ökar behovet av att se till att det finns en tillräcklig mängd mat åt alla medborgare under alla tider. Syftet med **försörjningsberedskapssystemet** är att trygga befolkningens säkerhet och utkomst och att se till att samhället fungerar också vid allvarliga störningar och under exceptionella förhållanden. Inom livsmedelsbranschen **utgörs grunden för försörjningsberedskapen av ett konkurrenskraftigt inhemskt livsmedelssystem** inklusive en tillräcklig och konkurrenskraftig inhemsk jordbruksproduktion. Att upprätthålla försörjningsberedskap kan dock inte vara den enda grunden för näringspolitiken.

Utöver ett fungerande jordbruk, en fungerande förädlingsindustri och handel behöver man även se till att infrastrukturen och datakommunikationen fungerar. Likaså att det finns energi, vatten och olika tjänster och kompetent arbetskraft i hela kedjan.

Matens produktionskedjor är beroende av den internationella handeln, trots att vi har en hög självförsörjning av många råvaror. En betydande del av de produktionsinsatser, maskiner och anläggningar som behövs i livsmedelskedjan är dock importvaror.

Således behövs det **en koppling till världsmarknaden** och samarbete med fler än en varuleverantör. **Beroendet av importerat foderprotein kan minskas** genom ökad inhemsk produktion. Detta möjliggör även en bättre salmonellakontroll och en bättre växtföljd än i dag.

För att trygga försörjningsberedskapen har vi **strategiska lager för livsmedelsspannmål som räcker i ett år.** Det har gjorts arrangemang för att trygga tillgången på ammoniak som behövs i gödselmedlen. Tillgången på andra kritiska produktionsinsatser har också tryggats genom lagring. Försörjningsberedskapscentralen stödjer även den växtförädling och utsädesproduktion som är strategiskt viktiga för att säkerställa tillgången på gott växtförökningsmaterial. **För en bra försörjningsberedskap behövs således kompanjonskap och arbetsfördelning mellan den offentliga och privata sektorn**, vilket fungerar väl i Finland.

Den inhemska växtförädlingen måste utvecklas eftersom växtsorter som lämpar sig för de finländska förhållandena inte förädlas någon annanstans. Bioteknik är ett nödvändigt arbetsredskap inom växtförädling. År 2030 ser biotekniken annorlunda ut än i dag eftersom forskningen går framåt hela tiden. Det är viktigt att även den offentligt finansierade forskningen får biotekniskt kunnande, t.ex. inom genteknik, så att det inte enbart är ett fåtal internationella företag som äger kunnandet och så att forskningen fortsätter att vara öppen och transparent. Klimatförändringen kan kräva snabba reaktioner på de föränderliga förhållandena. **Med hjälp av bioteknik kan förädlingen påskyndas.** Eftersom förädlingsarbetet och processen för godkännande av nya växtsorter båda är långsamma måste man inleda arbetet omgående. För användningen av genmodifierade växtsorter och handeln med de produkter som tillverkats av dessa gäller principen:

frihet att välja, rätt att veta. Möjligheten till GM-fri produktion måste tryggas för dem som vill välja detta alternativ. En tillräcklig **vetenskaplig expertis** måste garanteras både på EU-nivå och nationellt för att man ska kunna bedöma konsekvenserna av användningen av genteknik.

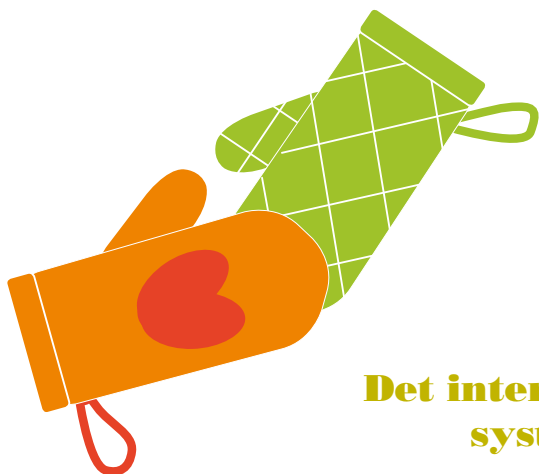
Eftersom försörjningsberedskapen för livsmedel bygger på för det första den inhemska produktio-

nen, förädlingen och distributionen och för det andra på den internationella handeln, importinsatserna och en säker tillgång på dessa, **är det inte möjligt att fastställa en livsryckelmässig eller produkt-specifik självförsörjningsgrad eller inhemsk andel som är nödvändiga med tanke på försörjningsberedskapen.**

MÅL	ÅTGÄRDER	VEM BÄR ANSVARET?
Förutsättningarna för konkurrenskraftig verksamhet inom den inhemska livsmedelsekonomin, dvs. grunden för försörjningsberedskapen, existerar. Livsmedelssystemet har anpassningsförmåga och förutser samt justerar sin verksamhet i enlighet med förändringarna i miljön.	Främjande av en jordbruks- och livsmedelspolitik som skapar förutsättningar för lönsam verksamhet inom jordbruket och förädlingsföretagen. Det behövs även landsbygds politik för att verksamhetsförutsättningarna, såsom infrastrukturen och servicen, ska bevaras på landsbygden.	Den offentliga sektorn i samarbete med branschaktörer
Vi har ett fungerande försörjningsberedskapssystem på minst den nuvarande nivån. Systemet bygger på samarbete och partnerskap mellan den privata och den offentliga sektorn.	Bevarande av dagens system för att samla in medel och täcka kostnaderna för försörjningsberedskapen Utredning av möjligheterna till en allt mer decentraliserad lagring Utredning av förutom den landsomfattande försörjningsberedskapen även den regionala försörjningsberedskapen	Lagstiftningsansvaret ligger hos ANM och riksdagen, ansvaret för verkställande har delats mellan Försörjningsberedskapscentralen och olika ministerier samt handeln, industrin och primärproduktionen
Den inhemska växtförädlingen producerar växtsorter som lämpar sig för de föränderliga förhållandena och kraven.	Tryggande av en tillräcklig finansiering för växtförädlingen, styrande av verksamheten genom att de framtida behoven förutses Användningen av de metoder som behövs inom forskningen och förädlingen, såsom bioteknik, görs möjlig.	Jordbruksförvaltning och de aktörer som forskar i och utövar växtförädling
Självförsörjning av foderprotein har ökat från dagens ca 15 procent till 50 procent.	Fokusering av forskningen, produktutvecklingen och rådgivningen Tryggande av nödvändiga investeringar, t.ex. bioenergiinvesteringar Stärkande av kedjans interna diskussion om möjligheter och hinder, sökande efter lösningar	FM i fråga om finansiering, jordbruksförvaltning och förvaltning för energibranschen tillsammans med forskning, rådgivning, insatsleverantörer och primärproduktion
Lantgårdarnas beroende av importerad energi har sänkts med 50 procent.	Fortsättning och utveckling av energiprogram som redan har inletts på lantgårdarna Utredning av de realistiska möjligheterna till biobränsleproduktion och fattande av beslut Effektiv cirkulation av näringsämnen med bevarande av den höga nivån på säkerhet hos livsmedel	Förvaltning för energibranschen och jordbruksförvaltning tillsammans med forskning, rådgivning, insatsleverantörer och primärproduktion

Det interna samarbetet inom livsmedelssystemet söker nya öppningar

Fördelen med verksamhetsmiljön för livsmedelssystemet i Finland är att den är liten och att aktörerna känner varandra, vilket naturligtvis förbättrar samarbetet. Trots det behöver vi också diskutera de olika aktörernas position och förhandlingskraft i förhållande till andra aktörer. Samma behov har konstaterats inom hela EU.

Samarbetet utgår från sambandet mellan jordbruket och industrin, likaså från sambandet mellan handeln och konsumenten. Ramarna för det interna samarbetet utformas av konkurrenslagstiftningen. **Företagen är själva ansvariga för konkurrenskraften, men myndigheterna ska inte ställa krav eller göra tolkningar som är hårdare än EU-lagstiftningen.** De små och medelstora företagens särskilda problem identifieras och specialarrangemang är möjliga till exempel genom stöd eller utveckling av upphandlings- och distributionssystemen. **Det finns behov av att överväga en särskild ombudsman/serviceställe som sköter ärenden och tillhandahåller rådgivning för små och medelstora företag inom livsmedelssektorn.**

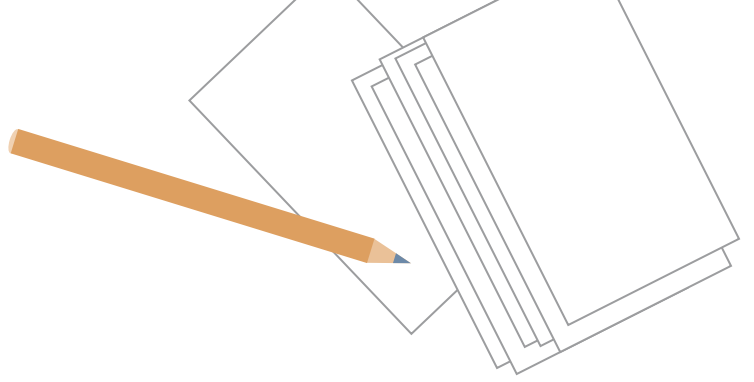
Det är nödvändigt att öka den interna diskussionen inom livsmedelssystemet. Många konsumenter vet inte längre varifrån och hur maten kommer på bordet. Den offentliga diskussionen och medierna fäster sig lätt vid problem eller framtida hotbilder. Hur skapar man en bättre dialog mellan systemets olika delar, konsumenterna medräknade? Hur ska man kunna återskapa de brutna kontakterna mellan konsumenterna och livsmedelsproduktionen? De här är frågor som livsmedelssystemet måste diskutera gemensamt. **Det är viktigt för livsmedelssystemet att det råder förtroende mellan olika delar och inom delarna.** Då kan man tillsammans avtala om de strategiska målen och hur man uppfyl-

ler dem. För att bygga upp förtroendet behövs ett transparent informationsutbyte och ökad förståelse.

Livsmedelssystemet måste skapa en spårbarhets- och ansvarskedja som också är klar för konsumenten. För närvarande finns det ingen sådan. Konsumenterna vill dock veta allt mer om matens produktionsätt och ursprung. Därför bygger man upp ett spårbarhetssystem som också bevisar att produktions-, förädlings- och distributionssystemet fungerar ansvarsfullt. Med tanke på export behöver vi ett system av denna typ. Om det fungerar väl är det en konkurrensfördel. Medverkan i systemet är ett konkurrenskriterium vid offentliga upphandlingar. För att informera om frågan finns det medel för säljfrämjande åtgärder tillgängliga såväl på nationell nivå som på EU-nivå.

För Finland är det viktigt vem som äger företagen eftersom det inverkar på bland annat besluten om upphandling av produkter. Ett strategiskt nationellt ägarskap är således förstärkt och acceptabelt.

Livsmedelssystemet regleras av flera förvaltningsområden bl.a. genom författningar och finansieringar. **I fortsättningen är det viktigt att förbättra samordningen av politikområdena kring mat och arbetet med att driva dessa områden.** Syftet med de nya arrangemangen är att strömlinjeforma livsmedelspolitiken inom statsförvaltningen och mellan olika aktörer. Hit hör bättre styrning av t.ex. olika **forsknings- och utvecklingsanslag och kombinerad av dessa till större helheter** (se även kapitel 3). För att vi ska uppnå målen för livsmedelspolitiken, måste samordningen och konsekvensen inom lagberedning och budgetering vara bättre mellan de olika förvaltningsområdena. Vi måste se kritiskt över dagens strukturer och organ och kunna avveckla dem som inte längre behövs.

MÅL	ÅTGÄRDER	VEM BÄR ANSVARET?
Livsmedelsstrategin är ett strategiskt projekt på nationell nivå som skapar ramar för framtidens utvecklingsarbete inom livsmedelssystemet. Livsmedelsstrategin uppdateras i enlighet med den föränderliga verksamhetsmiljön. Detta förutsätter att man föregriper, följer upp och analyserar förändringar och reagerar snabbt vid behov. Beslutsfattandet och tillämpandet av besluten som rör livsmedelssystemet samordnas bättre än förut inom statsförvaltningen. Aktörerna inom livsmedelsbranschen – konsumenterna, handeln, livsmedelstjänsterna, förädlingen och producenterna – hör också till de nya strukturerna.	Följande inrättas: 1. En livsmedelspolitisk ministergrupp som sammanträder 1–2 gånger om året. Till gruppens uppgifter hör politisk styrning i livsmedelsfrågor samt behandling av författnings- och budgetärenden. 2. En livsmedelspolitisk tjänstemannaarbetsgrupp med företrädare från de områden som administrerar livsmedelsfrågor (såsom JSM, ANM, SHM, UKM, MM, FM). 3. En livsmedelspolitisk delegation som består av förvaltningen och företrädare för aktörerna inom branschen (utvidgad version av den nyligen tillsatta Delegationen för livsmedelskedjan som även ges utvidgat mandat). 4. Ett sekretariat på några personer eller ett annat organisatoriskt arrangemang som fungerar som ett samordnande och verkställande organ. Existerande överlappningar eller som orsakas av den nya organiseringen, minskas inom förvaltningen. En redogörelse för framgångarna inom livsmedelspolitiken lämnas till riksdagen en gång per regeringsperiod.	Statsrådet och sektorministerierna samt konsumenter, handel, livsmedelstjänster, förädling och primärproduktion
Den inhemska maten har ett spårbarhets- och ansvarssystem som aktörerna inom livsmedelskedjan gemensamt har planerat, godkänt och infört. Systemet genomgår en extern auditering. Om detta berättar de märkningar som informerar konsumenten om ansvarsdimensionerna. Systemet är öppet, dvs. kriterierna för ansvarsfullhet är offentliga. Systemet medför en konkurrensfördel och möter exportens krav. Minst 75 procent av den inhemska livsmedelsproduktionen ingår i systemet.	Åtgärderna inleds med utvalda pilotproduktionsområden och -företag. För dessa utvecklas kriterier för ansvarsfullhet som täcker alla de dimensioner av ansvarsfullhet som är relevanta med tanke på de aktuella produkterna. Metoder för att verifiera produktionssätten utvecklas utifrån de nuvarande datainsamlings- och registreringsystemen. Planering av och överenskommelse om märkningar och de informationsmetoder som används vid information till konsumenter En opartisk auditering av systemet	Livsmedelsförvaltningens roll är att göra systemet och dess utveckling möjligt, men ansvaret för planering och införande av systemet ligger hos primärproduktion, förädling och handel

Men tänk om?

Då livsmedelsstrategigruppen har funderat på framtiden har den utgått från vissa antaganden när det gäller utveckling av verksamhetsmiljön för livsmedelssystemet. Det kan också ske något oväntat. Exempel på plötsliga förändringar som kan ske är

- ❖ att klimatförändringen utvecklas snabbare och kraftigare än väntat och att människor tvingas fly på grund av förändringarna i miljön,
- ❖ att askmoln ger upphov till avbrott i flygtrafiken eller har en avkylande effekt på klimatet,
- ❖ att en politisk kris drivs till sin spets,
- ❖ att en växt- eller djursjukdomsepidemi sprids snabbt,
- ❖ att en pandemi som är farlig för människor uppstår,
- ❖ att någon del av världen drabbas av radioaktivt nedfall.

Det är naturligtvis också möjligt att det i Finland uppstår en sådan innovation inom livsmedelssystemet att möjligheterna till export mångfaldigas. Då lyder frågan huruvida vi har tillräckligt med kompetens och förmåga att kommersialisera innovationen samt möjligheter att producera en tillräcklig volym, så att vi kan gripa tillfället i akt.

Det är omöjligt att planera världen 20 år framåt. Livsmedelssektorn är också dynamisk och i konstant förändring. Därför måste livsmedelsstrategin uppdateras regelbundet eftersom strategin inte är ett projekt, utan en process. I detta syfte har livsmedelsstrategigruppen föreslagit en omorganisering av livsmedelsfrågorna och -politiken inom statsförvaltningen. Ansvaret för koordinationen av arbetet att föregripa och på ett övergripande sätt följa upp förändringarna samt att anpassa åtgärderna efter de föränderliga förhållandena inom livsmedelssektorn ligger hos de föreslagna nya strukturerna.

Bilaga:

Ledningsgruppen för livsmedelsstrategin har hört följande experter:

gruppchef **Paul Bradley**, livsmedelspolitiska enheten, DEFRA, UK

lantbruksrådet **Kirsi Heinonen**, jord- och skogsbruksministeriet

forskningsprofessor **Heikki Hiilamo**, FPA

verkställande direktör **Elina Hiltunen**, What's Next Consulting Oy

överinspektör **Aulikki Hulmi**, jord- och skogsbruksministeriet

generalsekreterare **Marja Innanen**, jord- och skogsbruksministeriet

verkställande direktör **Ilkka Kananen**, Försörjningsberedskapscentralen

prorektor **Jukka Kola**, Helsingfors universitet

överinspektör **Marjaana Manninen**, Utbildningsstyrelsen

forskningschef **Johanna Mäkelä**, Konsumentforskningscentralen

professor **Jyrki Niemi**, MT Forskningscentralen för jordbruk och livsmedelsekonomi

forskningschef **Perttu Pyykkönen**, PTT Pellervo ekonomiska forskningsinstitut

veterinären **Sara Syyrakki**, konsult

Anteckningar:

